

ISSN: 2791-7290

2021; 1(1): 01-22

Araştırma Makalesi/Research Article

MAKALE
BİLGİLERİ/
ARTICLE
INFO

Geliş Tarihi/Submission Date:
26/04/2021

Kabul Tarihi / Admission Date:
25/05/2021

LUCY MAUD MONTGOMERY’NİN “YEŞİL’İN KIZI” ADLI KİTABININ YAZIN ÇEVİRİSİ VE MAKİNE ÇEVİRİSİ ÇERÇEVESİNDE KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

A COMPARATIVE ANALYSIS OF “ANNE OF GREEN GABLES” BY LUCY MAUD MONTGOMERY WITHIN THE FRAMEWORK OF LITERARY TRANSLATION AND MACHINE TRANSLATION

Rabia AKSOY ARIKAN*

Öz

Kanadalı yazar Lucy Maud Montgomery'nin bir romanı olan “Green Gables Anne” nin edebi çeviri ve makine çevirisi içeren bu çalışmada ele alınmıştır. Popüler kültür yayınlarından biri olan roman, başlangıçta sekiz kitaptan oluşan bir koleksiyonda anlatılan olayların bir özetidir. Bu makalede, çeviride insan faktörünün önemi üzerinde durularak, insan ve makine çevirisi arasındaki farklar incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken, Google Çeviri ve Yandex Çeviri gibi çevrimiçi makine çevirisi uygulamalarından yararlanılmıştır. Bu şekilde insan çevirisi ve makine çevirisinin farkları ele alınmış, insan faktörünün çevirideki önemi vurgulanmıştır. İnsan çevirmen tarafından yapılan son düzeltme işleminde yazınların yazara ve eserin tamamına özgü özelliklerinin önemini ifade etmek amaçındadır. Ayrıca bu çalışma makine çevirisine yönelik güncel teknolojik çalışmalarda yazın çevirilerinin nasıl daha iyi yapılabileceği sorusuna cevap bulma amacı da taşımaktadır. Bu çalışmada, eserin yazın çevirisi ve bilgisayar donanımlı makine çevirisi uygulamalarıyla yapılması üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Birçok yayın türünde olduğu gibi popüler kültür yayınlarının da makine çevirisiyle yapılabileceğini göstermek hedeflendendir. Yapılan incelemede “Kural Tabanlı Makine Çevirisi” yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmacının daha aktif olarak çalışmasına olanak tanıyan bu yöntemin diğer makine çevirisi türlerine göre daha bilimsel olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra Google Çeviri ve Yandex Çeviri gibi makine çevirisi sistemlerinin anlama özgü kavramları yansıtmadaki eksiklikleri ve sadece kelime düzeyinde bir yapıyı temel alan bir sistemle çalıştıkları gözlemlenmiştir. Makine çevirisinin yaygınlaştığı günümüzde popüler kültür eserlerini içeren yazın çevirisinde insan müdahalesiyle etkin sonuçlara ulaşılabileceği görülmüştür. Bu süreçte son düzeltme işlemlerini gerçekleştiren çevirmenin anlayışı, kültürü, hayata bakış açısı ve yazın çevirisindeki bilgisinin önemine vurgu yapılmıştır. Özellikle yazın çevirisinde son düzeltme işleminin her zaman etkin sonuca ulaşmak demek olmadığı, her şeyin çevirmenin kültürü ve yazın çevirisi bilgisine bağlı olduğu verilen örneklerle tespit edilmiştir. Bu konuyla ilgili açıklamalarda bulunulmuş ve yazın çevirisinde çevirmen yorumunun önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yazın Çevirisi, Makine Çevirisi, Yeşilin Kızı Anne, Google Çeviri, Yandex Çeviri

Abstract

This study includes a discussion on the literary translation and machine translation of “Anne of Green Gables”, a novel by the Canadian writer Lucy Maud Montgomery, one of the popular culture publications, the novel is a summary of the events that are narrated in what is originally a collection of eight books. In this article, differences between human and machine translation have been studied,

* Dr. Öğr. Gör., Çankırı Karatekin Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-9074-7428, rarikan18@gmail.com

Makale Künyesi/To cite this article: Aksoy Arıkan, R. (2021). Lucy Maud Montgomery'nin “Yeşil'in Kızı” Adlı Kitabının Yazın Çevirisi Ve Makine Çevirisi Çerçevesinde Karşılaştırmalı İncelenmesi. *LOTUS International Journal of Language and Translation Studies*, 1 (1), 01-22

with special emphasis on the importance of human factor in translation. This study has been conducted by using online machine translation applications such as Google and Yandex translation tools. The article aims to highlight the importance of features peculiar to the writer and the work at the stage of post-editing done by a human translator. Besides, this study tries to find out the best way to make translations of literary works in recent technological research on machine translation. An assessment has been made on the translation of the novel by conventional methods and by applications of computer-aided machine translations. One of the goals of this study is to show that, as with many types of publications, popular culture publications can be rendered through machine translation. In the evaluation, the method of “rule-based machine translation” has been preferred. This method, which allows the researcher to work more actively, has been found to be more scientific than other types of machine translation. Moreover, it has been found that machine translation systems such as Google Translate and Yandex Translate have a number of shortcomings in transferring concepts related to the sense being communicated, and that they operate by a system based on structures at lexical level. Today, with the machine translation becoming more widely available, it has been seen that post-editing done by human editors contributes significantly to enhancing the quality of literary translations, including works of popular culture. In this process, special emphasis has been placed on issues such as post-editors’ conception of the task being done, their way of looking at the world, and their knowledge about literary translation. The examples given in this study revealed that, particularly in literary translation, every post-editing procedure does not always yield effective results, and that everything depends on the translator’s background knowledge and his/her competence in literary translation. Discussions have been made on this topic, with special emphasis on the translator’s ability to interpret a literary text.

Key Words: Literary Translation, Machine Translation, Anne of Green Gables, Google Translation, Yandex Translation.

Giriş

Orijinal adı “Anne of Green Gables” olan roman, Türkçe’ye “Yeşilin Kızı Anne” olarak çevrilmiştir. 1908 yılında basılan kitap, Kanadalı yazar Lucy Maud Montgomery tarafından yazılmıştır. Montgomery, bu romanını yazdığında oldukça genç olmasına rağmen ülkenin en tanınmış yazarı olmuş, Anne ise en tanınmış kurgusal roman kahramanı haline gelmiştir. “Yeşilin Kızı Anne”, her yaşta okunabilecek şekilde yazılmış bir roman olmasına rağmen klasik çocuk edebiyatı romanı olarak kabul edilmiştir. Yayımlandığı tarihten itibaren milyonlarca adet satılan kitap, yirmi dile çevrilmiştir. Montgomery’nin dünya çapında adı duyulan ve çok okunan kitabı “Yeşilin Kızı Anne”, birçok ülkede TV dizisi olarak çekilmiş, ülkemizde de 90’lı yıllarda televizyon kanallarında gösterilmiştir. Romanın birçok çizgi film uyarlamaları, animasyonları ve sinema filmi de yapılmıştır. Son yıllarda Netflix’te yayınlanan dizisinin de etkisiyle popülerliği yeniden artmıştır. Çok satan ve okunan bir eser olan “Yeşilin Kızı Anne”, aynı yazar tarafından seri olarak basılmaya devam etmiştir. Toplam sekiz kitaptan oluşan seride, Anne’nin çocukluğundan başlayarak genç kızlığına, sonrasında evlenip çocuklarını yetiştirmesine kadar tüm hayatını kapsamaktadır.

Bu çalışmada serinin ilk kitabı ve yaşananların özeti durumunda olan eser “Yeşilin Kızı Anne” adlı romanın yazın çevirisi ve bilgisayar donanımlı makine çevirisi Google Çeviri ve Yandex Çeviri gibi çevrimiçi makine çevirisi uygulamalarından yararlanılarak karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmada, birçok yayın türü gibi popüler kültür yayınlarının da makine çevirisiyle yapılabileceğini vurgulamak hedeflenmektedir.

İnsan çevirmen tarafından yapılan son düzeltme işleminde, yazınların yazara ve eserin tamamına özgü özelliklerinin önemini vurgulamak amacıyla olan bu çalışma, aynı zamanda makine çevirisine yönelik güncel teknolojik çalışmalarda yazın çevirilerinin nasıl daha iyi yapılabileceği sorusuna cevap bulma amacı taşımaktadır.

Yazın Çevirisi

Çeviri, bir dildeki yazılı ya da sözlü oluşumun başka bir dilde dilsel ve kültürel eşdeğerliğe uygun olarak yeniden yorumlanmasını ifade etmektedir. Bu durumda iki dil arasında birçok açıdan bağlantı kurularak kaynak metnin hedef metne yansıtılması sağlanmaktadır. Bu süreçte en etkin rolde olan çevirmenler tarih boyunca kendilerini geliştirme ve yenilikleri takip etme durumunda olmuşlardır.

Çeviri türlerinden biri olan yazın çevirisi, yazın gibi hızla gelişen, değişen bir alandır. Çevirmenlerin de bu gelişmeleri takip etmeleri ve uyum sağlamaları gerekmektedir.

Günümüzde yazın çevirmenleri, çevirinin bütünleştirici yönlerinden faydalanmış, disiplinler arası çalışmalarla çeviriye kültürel ve sosyal içerik taşıyan eserler sunmuşlardır.

Yazın çevirmeni anlatılanlara yönelik farklı stratejiler belirler. Kullanacağı stratejiler hedef kültürün beklentilerine uyum olmalı ve dil ve kelime seçimine öncelik tanınmalıdır. Yazın çevirisinde yaygın olarak kullanılan strateji "sözcüğü sözcüğüne" çeviridir. Çevirmenin kaynak metnin biçimsel özelliklerine bağlı kalarak ve genellikle hedef dilin dilbilgisi kurallarına uygun olarak çeviri metni ürettiği bir strateji olarak tanımlanmaktadır. Bu çeviri stratejisinde hedef metnin kullanımı dikkate alınır, kaynak metnin bütünlüğünün bozulmamasına özen gösterilir ve herhangi bir eksiltme ya da ekleme yapılmaz. Bu stratejinin yazın çevirisinde rastlanan kelime oyunları ya da karakterlerin diyaloglarında rastlanan çeşitlilik ve zenginliği yansıtmakta yeterli olmadığı durumlarda ödünç alma, çıkarma, ekleme(açıklama), ikame, tarihselleştirme, standartlaştırma, güncelleştirme, yerileştirme stratejilerinden faydalanılabilir(Gürçağlar, 2014: 42, 43)

Yazın türlerinden olan roman çevirisinde bazı ölçütler benimsemek daha etkin bir çeviri gerçekleştirmeye katkı sağlayacaktır. Öncelikle roman düzyazı türüdür. Dil kullanımları günlük dilden farklı kullanımlar, anlatım biçimleri ve anlam kayıpları içerebilir. Ayrıca düzanlatı içinde konuşmalar, uzun tanımlar, yazarın müdahaleleri söz konusu olabilir(Aksoy, 2002:102). Yazında kişiler, konu ve düşünceler içinde dil aracılığıyla aktarılır. Dolayısıyla çeviri eser de bir yazın türü olarak bu ayırıcı özellikleri içermeli, roman için kendine özgü özellikleri korumuş olmalıdır. İkinci olarak, romanda dil sadece sözcüklerin anlamlarını ve dilbilgisi kurallarını içermez; dünya ile ilgili bilgiler ve yazarın yaşantısı dil aracılığıyla okura aktarılır. Yazın çevirmeni bu bilgileri dikkate alarak diliçi ve dildışı unsurları bir bütün olarak okuyup anlamalı ve hedef dilde yeniden yapılandırmalıdır. Üçüncü olarak, çevrilecek olan eserin kendi kültürü içindeki işlevi ve yeri, hedef kültür içindeki işlevi ve yeri ile aynı olmayabilir. Örneğin kendi kültüründe başlı başına sanatsal ağırlığı olan bir eser, hedef kültürde yalnızca türünü tanıttacak, o türü sevdirecek bir eser olma amacıyla çevrilebilir ve bu amaç doğrultusunda eserde bazı eksiltmeler, anlam kaymaları ve değişikliklerin yapıp yapılmayacağı hedef kültürün çoğul dizgesindeki kurallarca belirlenecektir. Dördüncü olarak, roman çevirisinde çevirmen, çevireceği eserin ait olduğu dönemi ve yazarı bütün yönleriyle tanımalıdır. Sonrasında çeviriye hangi amaca hizmet etmek üzere çevirdiğini belirlemeli ve çeviri sürecini bu amaca uygun olarak yönlendirmelidir. Son olarak bütün yazın çevirisi sürecinde olduğu gibi roman çevirisi sürecinde de eserin dilsel özellikleri ve bunların yarattığı

anlamaların çözümlenmesi için biçimsel bir çözümleme çalışması yararlı olacaktır (Aksoy, 103, 104).

Kısacası çeviri süreci okuma-yorumlama, çözümleme, çevirme ve gözden geçirme adı verilen dört aşamadan oluşmaktadır. Yazar kendine ait bir duygu, düşünce ya da deneyimleriyle oluşturduğu metni, çevirmen ise bu metni yazarın oluşturduğu temeli dikkate alarak başka bir dilde yeniden yaşatır. Yazarın yaratıcılık yönü daha ön planda olurken çevirmenin yaratıcılığı yazarın ortaya çıkardığını koruyabildiği ölçüde önemlidir. Dolayısıyla çevirmeni yönlendirecek kurallar okuduğu ve yorumladığı eserin biçimsel çözümlemesi sonrasında çeviri sürecine başlar. Çeviri süreci bittikten sonra da çeviri eser dikkatle gözden geçirilmeli, yazım, ifade ve dilbilgisi yanlışlarına yer verilmeyecek bir düzenleme gerçekleştirilmelidir. Nitekim çevirmen, çevirinin yayımlanma sürecinde de yayıncıyla birlikte çalışmalı, en hatasız şekilde süreci sonlandırmalıdır.

Makine Çevirisi

Makine çevirisi, editör görevindeki bir çevirmenin çeviri kalitesini artırmak için çeviri öncesinde ve sonrasında gerekli düzeltme ve değişiklikleri yapması ya da yapmaması ile bir dilden başka bir dile bilgisayar aracılığıyla otomatik çeviri yapılması olarak tanımlanmaktadır. Makine çevirisi, “Bilgisayar Çevirisi”, “Bilgisayarlı Çeviri”, “Mekanik Çeviri” veya “Otomatik Çeviri” olarak da adlandırılmaktadır. Ancak farklı kavramlar kullanılsa da, “Makine Çevirisi” kavramının genel anlamda kabul gördüğü ve yazın alanında sıklıkla bu kavramın kullanıldığı görülmektedir.

Makine Çevirisi, Doğal Dil İşleme çalışmalarının bir parçası ve Bilgisayarlı Dilbilimin bir alt alanı olarak kabul edilmektedir. Doğal Dil İşleme, makine çevirisi uygulamalarını da kapsayan daha geniş bir çalışma alanıdır ve yapay zekâ teknolojilerinden büyük ölçüde faydalanmaktadır. Dilin sesbilimsel(fonolojik), biçimsel(morfolojik), sözdizimsel(sentaks), anlamsal(semantik) özelliklerini inceleyerek çözümleme, anlama, yorumlama, üretme gibi aşamaları gerçekleştirecek bilgisayar yazılımları geliştirmektedir. Bu yazılımlarla makine çevirisi başta olmak üzere, yazım hatalarının denetlenmesi ve düzeltilmesi, bilgi çıkarımı ve bilgi getirimi, soru-cevap, özet çıkarma gibi uygulamaları gerçekleştirmeyi amaçlayan bir bilim dalıdır. Makine çevirisi çalışmaları bir yandan dilbilimin verilerini kullanırken diğer yandan bilgisayar biliminin verilerinden yararlanmaktadır. Bu iki disiplinin ortak çalışma alanı olan Bilgisayarlı Dilbilim ise bu alandaki bütün çalışmaları kapsayan bir kavramdır. Bu nedenle bilgisayar teknolojilerinde yaşanan gelişmeler makine çevirisi alanını doğrudan etkilemektedir. Son yıllarda bu alanda yaşanan gelişmelerin etkisiyle makine çevirisi

alanında, diğer çeviri teknolojilerinde ve genel olarak bütün dil teknolojilerinde büyük gelişmeler görülmektedir(Aslan, 2019: 18, 19). Dolayısıyla makine çevirisi alanında yapılan çalışmaların amacı en yüksek seviyede, kalitede ve hızlı makine çevirisi üretmektir. Nitekim tüm bu çalışmaların sonucunda asıl ulaşılmak istenilen durum çeviride insan faktörünü en az düzeye indirmek ya da tamamen ortadan kaldırmaktır. Günümüzde makine çevirisinde başarılı sonuçlar elde edilse de insan çevirisinin sunduğu incelik ve ayrıntıları tam olarak yansıtmaya henüz ulaşamamıştır. Bu nedenle çevirmenler, kaynak metnin düzenlenmesi ve hedef metnin düzenlenmesi gibi görevlerle makine çevirisinde hâlen daha etkin rol almaktadırlar.

Teknolojik gelişmelere paralel olarak derin öğrenme algoritmaları, konuşma tanıma, görsel nesne tanıma, nesne algılama gibi konularda var olan teknolojiler önemli ölçüde değişime uğramıştır. Bu teknolojik gelişmeler, makine çevirisi alanına olumlu bir şekilde yansımıştır. Bu çalışmaları destekleyen Google, Microsoft, Yandex, IBM gibi büyük şirketler bu alandaki çalışmalara öncülük etmekte ve önemli yatırımlar yapmaktadır (Arslan, 2019:116). Bu büyük teknoloji şirketlerinin bir ürünü olan Bing Çeviri, Google Çeviri ve Yandex Çeviri gibi çevrimiçi makine çevirisi uygulamaları, insanların her an çeviri ihtiyaçlarını karşılamaya devam etmektedir. Bu uygulamalar daha çok istatistiksel çeviri yöntemiyle çalışmaktadır. İstatistiksel çeviri yöntemi, "sözcük tabanlı, ifade tabanlı, sözdizimi tabanlı ve hiyerarşik ifade tabanlı" dört makine çevirisi yönteminden oluşmaktadır (Aslan, 89). Dolayısıyla çevrilecek ifade ve metni her ne kadar dört farklı şekilde ele alsa da genel olarak sözcüğe ve sözcüğe özgü yapısal özelliklere dayalı bir sistem olduğundan kimi zaman hatalı sonuçlara yol açmaktadır. Bu sistem, çeviri sürecinde sözcük yerine cümlenin yapısını ve anlamını temel almaktadır. Nitekim insan çevirisine yakın çeviriyi vermeye amaçlayan bir sistem olsa da, diğer makine çeviri yöntemlerinde olduğu gibi kimi zaman hatalı çeviri çıktılarıyla karşılaşmaktadır.

Kısacası makine çevirisinde yaşanan bütün bu gelişmeler sonucunda çevirmenin rolü de değişime uğramıştır. Makine çevirisinde çevirmenler çeviri kalitesinin artırabilmek için ön düzenleme ve son düzenleme işlemlerini yaparak bir editör görevi görmektedirler. Bu durumda çevirmenlerin de teknolojiye hâkim olmalarını, bu konuda daha bilgili ve donanımlı olmalarını gerektirmiştir. Çünkü makine çevirisinin tercih edilmesinin en önemli nedenlerinden birisi bu yöntemin hızlı olmasıdır. Bu nedenle çevirmenin hız ve verimliliği arttırmak için bu teknolojileri etkin bir şekilde kullanacak seviyeye ulaşması gerekmektedir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı “Yeşil’in Kızı Anne” adlı kitabın yazın çevirisi ve makine çevirisi bağlamında karşılaştırma yapılarak incelenmesini içermektedir. Bu şekilde insan çevirisi ve makine çevirisinin farkları tekrar ele alınacak, insan faktörünün çevirideki önemi vurgulanacaktır.

Yöntem

Makine Çevirisi konusunda kullanılan yöntemler her geçen gün giderek artmaktadır. En çok bilinen yöntemler:

- Sözlük Tabanlı Makine Çevirisi
- İstatistiksel Makine Çevirisi
- Örnek Tabanlı Makine Çevirisi
- Çeviri Hafızası Makine Çevirisi
- Ara Dil Makine Çevirisi
- Kural Tabanlı Makine Çevirisi

Cengizhan Tekin tarafından hazırlanan İngilizce’den Türkçe’ye Makine Çevirisi Modülü konulu incelenen araştırmada yapılan literatür çalışması, araştırma öncesinde ve süresince gerçekleştirilen kaynak araştırmasında, Makine Çevirisi, uygulama alanları, mevcut uygulamalar, kullanılan yöntemler incelenmiştir. Araştırmalar boyunca, yapılacak çalışmaların, gerçek hayatta kullanılabilecek bir program modülü ile sonuçlanması hedeflenmiş ve bunu sağlamak adına, en uygun yol ve yöntemler değerlendirilmiştir. Araştırma konusunun diğer alanlara göre daha yeni olması ve zor bir çalışma gerektirmesi nedenleriyle, çok fazla kaynak ve yapılmış çalışma bulunamamıştır. Bununla birlikte, çalışmalar süresince konuya olan eğilimin arttığı ve böyle bir çalışma alanının gerekliliğinin birçok kişi tarafından fark edildiği gözlemlenmiştir. Araştırmalarda, konunun anlatımıyla ilgili düzenli bilgi veren bir kaynak bulunamamış ve bulunan bilgiler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Araştırma için en önemli konulardan birisi, kullanılacak olan Makine Çevirisi yönteminin seçimi olmuştur. Araştırmada bazı yöntemlerden, en uygun olarak Kural Tabanlı Makine Çevirisi ve çalışma bu yönde ilerletildiği görülmüştür.²

² Tekin, C.(2008)İngilizce’den Türkçe’ye Makine Çevirisi Modülü, Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı Yüksek lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.

Makine Çevirisi Yöntemlerinin Karşılaştırılması

İncelenen yöntemlere ait açıklamalar sonucunda şu şekilde bir sayısal değerlendirmeye ulaşılmıştır:

	Sözlük Tabanlı	İstatistiksel Tabanlı	Örnek Tabanlı	Çeviri Hafızası Tabanlı	Ara Dil Makine	Kural Tabanlı
Çeviri Kalitesi	1	2	3	6	4	5
İnsan Yöntemine Yakınlık	3	1	5	4	2	6
Kaynak Tasarrufu	6	5	2	1	4	3
Araştırma Süresi	1	2	3	6	5	4
Çeviri Hızı	6	5	4	1	2	3

Tablo. Makine Çevirisi Yöntemlerinin Karşılaştırılması.

Tablo Değerlendirmesi:

Çalışmada sözü edilen altı makine çevirisi yöntemi olduğu için ölçütler 1-6 arası değerler kullanılmıştır. 1, en düşük/kötü; 6, en yüksek/iyi şeklinde ifade edilmektedir.

Çeviri Kalitesi; bu ölçütte en düşük değer Sözlük Tabanlı yöntem içindir, çünkü bu yöntemde, çeviri sadece kelime dizilimlerini içerecektir ve cümle çevirisi istendiğinde anlamsız bir sonuç üretilecektir. Diğer yandan en iyi değer Çeviri Hafızası'ndadır. Bunun nedeni ise yapılan çevirinin zaten daha önce insanlar tarafından yapılmış olmasıdır.

İnsan Yöntemine Yakınlık; çalışmada tercih edilmiş olan Kural Tabanlı yöntem insan çevirisine en yakın olarak görülmüştür. Nitekim insanlar da çeviri yaparken belli bir kelime hazinesine sahiptir ve belirli dilbilgisi kurallarına göre çeviri yaparlar. Çeviri Hafızası'ndaki gibi ezber yöntemi çok kullanılmaz veya İstatistiksel yöntemdeki gibi matematiksel işlemler çeviride yer almaz.

Kaynak Tasarrufu; bu ölçütte hem bilgisayar kaynakları hem de insan ve zaman gibi faktörler gö dikkate alınmıştır. Örneğin Sözlük Tabanlı yöntemde sadece bir sözlük vardır ve bunun için verinin girilmesi ve basit bir uygulama ile sorgulanması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, Kural Tabanlı yöntemde ayrıca dil kurallarının öğretilmesi ve daha gelişmiş bir veritabanı tasarımı ve karmaşık bir yazılım uygulaması gerekmektedir. Çeviri Hafızasında ise birçok insan çevirmen görev almalıdır.

Araştırma Süresi Uzunluğu; bu ölçüt, Kaynak Tasarrufuna oldukça paraleldir. Gerekli kaynak miktarı, proje süresinin de uzun olacağı anlamına gelebilir. Örneğin İstatistiksel yöntemde, belirli matematiksel kurallar uygulanırken; Ara Dil yönteminde, kullanılacak olan ara dilin tanımlanması gerekecek ve bu zaman alacaktır.

Çeviri Hızı; yöntemlerin kullandığı veri veya kural tabanının büyüklüğü ile çeviri sırasında gerçekleştirilen analiz ve sentez gibi işlemlerin gerekliliği bu ölçüt doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, çok büyük veritabanı gerektiren Çeviri Hafızası yöntemi, çeviride ek bir katman içeren Ara Dil Yöntemi ve hem geniş bir kural tabanına sahip olan, hem de bu kuralların uygulanmasını sağlayan analiz ve sentez işlemleri gerektiren Kural Tabanlı yöntem, diğerlerine göre daha yavaş sonuç verecektir.

Yapılan araştırmalar ve yukarıda verilmiş olan ölçüt değerlendirmeleri göz önüne alınarak araştırma sonucunda “Kural Tabanlı Makine Çevirisi Yöntemi”nin en etkili yöntem olduğu kanaatine varılmıştır. Bu durumun en önemli sebepleri özetlenecek olursa:

- Gerçek çeviriye, yani insan çevirisine çok daha uygun bir yöntemdir.
- Daha yeni, yani araştırmaya açık bir alandır.
- Araştırmacının daha aktif olarak çalışmasını sağlar.
- Diğerlerine göre daha bilimsel bir yöntemdir.³

Yapılan bu inceleme “Yeşil’in Kızı Anne” olarak Türkçe’ye çevrilen eserin kaynak metni, insan çevirisi ile yapılmış hedef dildeki bir metni ve ücretsiz çevrimiçi makine çevirisi uygulamaları olan Google Çeviri ve Yandex Çeviri ile üretilmiş hedef dildeki metinleri çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bu romanda eserin otuz sekiz bölümden oluşan kurgusunu içeren, yazınsal yönünü kapsayan ve eserin ana fikrine yönelik kısımlarını içeren yerler belirlenip alıntılanarak veriler oluşturulacaktır. Kaynak metni ve hedef dildeki çeviri metinleri kapsayan alıntılardan oluşturulan veriler karşılaştırılacaktır. Bu karşılaştırmayla, Montgomery’ye özgü yazınsal özelliklere; makine çevirisi uygulamalarının genel özelliklerine; son düzeltme işleminde insan çevirmenin yazınsal rolüne göre kural tabanlı makine çevirisi yöntemiyle analizler yapılacaktır.

İnceleme

“Yeşilin Kızı Anne” Adlı Kitabın Yazın Çevirisi ve Makine Çevirilerinin Karşılaştırmalı İncelemesi

Yetimhanede yetişen Anne Shirley, Kanada'nın Prens Edward Adası'ndaki Green Gables adlı çiftlikte yaşayan Marilla ve Matthew Cuthbert kardeşler tarafından evlat edinilir. Çevre sakinleri tarafından huzurlu ve sakin bir aile olarak bilinen Cuthbert'ler, kendilerine çiftlikte

³ Tekin, C.(2008)İngilizce'den Türkçe'ye Makine Çevirisi Modülü, Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.

yardım edecek bir erkek çocuğu evlat edinmek istemişler fakat karşlarına Anne çıkmıştır. Anne'yi geri göndermek isteyen iki kardeş, Anne'nin gözyaşlarına dayanamayıp evlat edinmişlerdir. Kızıl saçlı, çilli, mavi gözlü, konuşkan bu küçük kız çok zekidir ve hayal gücü çok gelişmiştir. Ancak Anne, hayallere daldığı anda her şeyi unuttur. Komşu çiftlikte yaşayan Diana ile arkadaş olur. Okula gitmeye başlar, hayal gücü ile herkesin dikkatini çeker. Okuldaki bazı çocukların saç rengiyle alay etmeleri yüzünden Anne saçlarını siyaha boyamak ister fakat saçları yemyeşil olur. Büyüdükçe güzelleşen Anne, okulda başarılarla imza atan bir genç kız olmuştur. Bu çiftlikte ailesinin yanında mutlu ve huzurlu bir çocukluk geçiren Anne'i birçok sorun beklemektedir. Matthew Amca ölür, Matilda Teyzenin ise görme yetileri zayıflamaya başlamıştır. Bu duruma çok üzölen Anne, onu yalnız bırakmaz. Hayatlarının geri kalanını Green Gables'ta çiftliklerinde geçirirler.

Aşağıda tablolarda eserin içeriğini de tam yansıtabilmek adına ana fikri oluşturan kısımlar örneklem olarak alınmıştır. Tablolarda sunulan örneklemde, Lucy Maud Montgomery tarafından 2020 yılında üçüncü basımı yapılan "Anne of Green Gables" kitabının kaynak metni (KM); Çevirmen Mona tarafından 2020 yılında üçüncü basımı yapılan "Yeşilin Kızın Anne" çevirisiyle (ÇM); Google Çeviri (GÇ) ve Yandex Çeviri(YÇ) başlıklarıyla verilmiş metinler de, söz konusu iki makine çevirisiyle oluşturulmuş hedef metinleri temsil etmektedir. "Anne of Green Gables" bir popüler kültür eseri olduğu için farklı yayınevleri ve çevirmenler tarafından dünya dillerine olduğu gibi Türkçeye de birden fazla çevirisi söz konusudur. Dolayısıyla makine çevirisi uygulamalarıyla gerçekleştirilen çeviri metinlerin daha iyi anlaşılması ve karşılaştırılması için çevirmen tarafından yapılmış tek bir çeviri metin tercih edilmiştir. Tabloda bulunan metinlerde konu bütünlüğünün bozulmaması ve Montgomery'nin ilgili metinlerde anlatmak istediklerini daha iyi yansıtabilmek için bazı alıntılarda uzunluklar görölebilmektedir. Tüm tablolarda İngilizceden Türkçeye yapılmış çeviriler bulunmaktadır. Özellikle GÇ ve YÇ'nin aşağıdaki ve takip eden diğer tablolardaki tüm hedef metinleri İngilizceden Türkçeye çeviri özellikleri çevrilerek gerçekleştirilmiştir. İnceleme, genel detay içermeyen yorumlamalar üzerinden olacaktır. Nitekim bu incelemede amaç çevirmen tarafından yapılan metni ön plan çıkarmak ya da GÇ ve YÇ'nin insana özgü bilişsel süreçlere sahip olmadığını sürekli vurgulamak ya da bu iki makine çevirisi uygulamasının çeviri yöntemleri nedeniyle benzer metinler gerçekleştirdiklerini sürekli tekrar etmek değildir. Bu incelemede asıl amaç çevirilerdeki farkı gözler önüne sermektir. Bu nedenle yinelemelerden kaçınılacaktır.

Tablo 1. Anne'in Evlat Edilmesiyle İlgili Çeviri.

KM	<p>“Well, we’ve been thinking about if for some time-all winter in fact” returned Marilla.</p> <p>“Mrs. Alexander Spencer was up here one day before Christmas and she said she was going to get a little girl from asylum over in Hopeton in the spring. Her cousin lives there and Mrs. Spencer has visited here and knows all about it. So Mathew and I have talked it over off and on ever since. We thought we’d get a boy(Montgomery, 2020, p. 12).</p>
ÇM	<p>“Bir süredir böyle düşünüyorduk-aslında tüm kış boyunca” diye cevapladı Marilla.</p> <p>“Bayan Alexander Spencer, Noel’den bir gün önce buradaydı ve ilkbaharda Hopetan’daki yetimhaneden küçük bir kız alacağını söyledi. Kuzeni orada yaşıyor ve Bayan Spencer konuyla ilgili her şeyi biliyor. O zamandan beri Mathew’la ara ara bunu konuştuk. Bir erkek çocuk almak istediğimize karar verdik(Montgomery, 2020, s. 11).</p>
GÇ	<p>"Şey, bir süredir -aslında bütün kış- diye düşünüyorduk" diye karşılık verdi Marilla.</p> <p>"Bayan. Alexander Spencer Noel'den bir gün önce buradaydı ve baharda Hopeton'daki tımarhaneden küçük bir kız alacağını söyledi. Kuzeni orada yaşıyor ve Bayan Spencer burayı ziyaret etti ve her şeyi biliyor. O zamandan beri Mathew ve ben bunu defalarca konuştuk. Bir erkek bulacağımızı düşündük(GÇ, 2021a).</p>
YÇ	<p>“Eh, bir süredir düşünüyorduk-aslında bütün kış " Marilla döndü. "Bayan Alexander Spencer Noel'den bir gün önce buradaydı ve ilkbaharda Hopeton'da sığınma evinden küçük bir kız alacağını söyledi. Kuzeni orada yaşıyor ve Bayan Spencer burayı ziyaret etti ve her şeyi biliyor. O zamandan beri Mathew ve ben bunu defalarca konuştuk. Bir erkek buluruz diye düşündük(YÇ, 2021a).</p>

Tablo 1, Anne'in evlat edilmesi fikrinin ortaya çıkışı ve bu kararın gerekçeli açıklamasının yapılmasıyla ilgili bir kesit sunmaktadır. Anne'in aileye gelişi öncesi durum açıklığa kavuşturulmaktadır. ÇM'de KM'e paralel bir çeviri görülmektedir. GÇ'de ilk cümlede düşük bir anlam ortaya çıkmakta, ayrıca “asylum” kelimesinin “tımarhane” olarak çevrilmesi anlatım bozukluğuna yol açmaktadır. “Boy” kelimesinin de doğrudan “erkek” olarak çevrilmesi makine çevirisinin kelime kelimesine yapılmasından kaynaklanmaktadır. YÇ'de “asylum” kelimesinin “sığınma evi” olarak çevrimi hedef dilde tam karşılığını bulamamıştır. GÇ'de olduğu gibi makine çevirisinde kaynaklı “boy” kelimesinin “erkek” olarak çevrimi de anlamda düşüklüğe yol açmıştır. Dolayısıyla makine çevirilerinde son düzeltme işleminin üzerinde durulması gereken bir konu olduğu bu örneklerden de anlaşılmaktadır.

Son düzeltme işleminde çevirmen "boy" kelimesini "erkek çocuk" olarak "asylum" kelimesini de "yetimhane" olarak düzenlemelidir. Bu şekilde çeviride anlam karmaşası ortadan kalkacak hedef dile eşdeğer çeviri yapılmaya çalışılacaktır.

Eserin tamamındaki anlam bütünlüğünü de sağlamak adına metnin genelinde kavramların aynı şekilde kullanımı da çevirmenin dikkate alması gereken bir diğer husustur. Çünkü makine çevirisinde çeviriler kesitler halinde yapılabilmekte ve her bir metin bir diğerinden bağımsız olarak algılanmaktadır. Bu nedenle çevirmenin insani dokunuşu makine çevirisinin verdiği yapay havayı ortadan kaldıracaktır.

Tablo 2. Anne'in Duası ile İlgili Çeviri.

KM	"Gracious heavenly Father, I thank Thee for the White Way of Delight and the Lake of Shining Waters and Bonny and the Snow Queen. I'm really extremely grateful for them. And that's all the blessings I can think of just now to thank Thee for. As for the things I want, they're so numerous that it would take a great deal of time to name them all so I will only mention the two most important. Please let me stay at Green Gables; please let me be good-looking when I grow up" I remain, "Yours respectfully, Anne Shirley(Montgomery, 2020, p. 59).
ÇM	"Lütufkâr kutsal babamız, Mutluluğun Beyaz Yolu ve Parıldayan Sular Gölü ve Bonny ve Karlar Kraliçesi için teşekkür ederim. Onlar için sana gerçekten minnettarım. Sana teşekkür etmek şu an için aklıma gelen nimetlerin hepsi bunlar. İstedğim şeylere gelince, o kadar çok ki hepsini adlandırmak çok zaman alacaktır, bu yüzden sadece en önemli ikisinden bahsedeceğim. Lütfen Green Gables'ta kalmama izin verin ve lütfen büyüdüğümde güzel görünen biri olmama izin verin." Saygılarımla, Anne Shirley(Montgomery, 2020, s. 70).
GÇ	"Yüce göksel Baba, Sana Beyaz Zevk Yolu ve Parlayan Sular Gölü, Bonny ve Kar Kraliçesi için teşekkür ediyorum. Onlar için gerçekten çok minnettarım. Ve şimdi sana teşekkür etmek için aklıma gelen tüm nimetler bunlar. İstedğim şeyler o kadar çoktur ki hepsini isimlendirmek çok zaman alır, bu yüzden sadece en önemli ikisinden bahsedeceğim. Lütfen Green Gables'ta kalmama izin verin; lütfen büyüdüğümde iyi görünmeme izin verin" diye kalıyorum," Saygılarımla, Anne Shirley(GÇ, 2021a).

YÇ	"Merhametli Göksel Baba, beyaz zevk yolu ve parlayan suların Gölü, Bonny ve kar Kraliçesi için teşekkür ederim. Onlar için gerçekten minnettarım. Ve şu anda sana teşekkür etmek için düşünebildiğim tüm nimetler bu. İstedğim şeylere gelince, o kadar çoktur ki, hepsini adlandırmak çok zaman alacaktır, bu yüzden sadece en önemli ikisinden bahsedeceğim. Lütfen Green Gables'da kalmama izin verin; lütfen büyüdüğümde yakışıklı olmama izin verin "ben kalıyorum " Saygılarımla, Anne Shirley(YÇ, 2021a).
----	--

Tablo 2'deki bu metin, Anne'in duygu dünyası, hayata bakışı ve yaşama sevinci ile ilgili bilgiler içermektedir. Ayrıca yazın eserlerinde görülen sıkça betimlemeler, yinelemeler, doğaya özgü kavramların aktarımı bu eserde de yoğun bir şekilde görülmektedir. Green Gables'ta sıradan bir hayat süren Marilla ve Mathew kardeşlerin hayatına renk getiren bu küçük kız hem onların hayatlarında hem kasabadaki birçok insanın hayatında fark yaratacaktır. Geldiği ve gördüğü ilk andan itibaren doğadaki varlıklara ve canlılara isim takmakta, onları hayalinde çok daha farklı yerlere oturtmaktadır. Olayları olduğu şekilde değil görmek istediği şekilde gören olumlu ve iyimser bir bakış açısı geliştirmiştir. Sonrasında bu bakış açısı tüm aileye ve kasabaya sirayet edecektir. Green Gables'taki Gölün adını "Parıldayan Sular Gölü" yola "Mutluluğun Beyaz Yolu" ata "Bonny" adını vermiştir. Onun bu yaşama sevinci Green Gables üzerindeki ölü toprağı kaldıracak duaları kabul olacaktır. İlk defa dua etmiş nasıl dua edeceğini Marilla'ya sormuştur. Yazın çevirilerinde yaygın olarak görülen betimlemeler, benzetmeler bu metinde de etkin kullanımlarla görülmektedir. ÇM'nin hedef metne eşdeğer olarak yapıldığı görülmektedir. GÇ'de makine çevirisinin sözcüğü sözcüğüne çevirisi etkisiyle sadece makine yönü olduğundan Tanrı'ya sesleniş "Yüce Göksel Baba", nehrin isminin "Sana Beyaz Zevk Yolu" olarak çevrilmesi anlatım bozukluğuna neden olmuş çeviride anlam kaybı oluşturmuştur. Düşük cümleler sonradan eklenen "diye kalıyorum" bu makine çevirisinde insan düzenlemesinin ne kadar gerekli olduğunu gözler önüne sermektedir. YÇ'de ise imla ve noktalama hataları ilk bakışta dikkati çekmekte, düşük ve devrik cümleler, "good-looking" kelimesinin ise yakışıklı olarak çevrilmesi çeviri hatasının en somut örneklerindedir. Bu örneklemeler de makine çevirisine insan müdahalesinin ne kadar gerekli olduğunun göstergesidir.

Tablo 3. Anne'in Okuldaki Başarısı ile İlgili Çeviri.

KM	"Anne, you've passed," she cried, " passed the VERY FIRST- you and Gilbert both- you're ties- but your name is first. Oh, I'm so proud."(Montgomery, 2020,p.277)
ÇM	"Anne, geçmişsin!", dedi ağlayarak, "hem de BİRİNCİ" sırada-sen ve Gilbert aynı puandasınız-ama senin ismin üstte yazıyor. Çok gururluyum."(Montgomery, 2020, s.
GÇ	"Anne, geçtin," diye haykırdı, "ÇOK ÖNCE geçtin - sen ve Gilbert ikiniz de bağısız - ama ilk adınız. Oh, çok gurur duyuyorum."(GÇ, 2021a).
YÇ	"Anne, geçtin," diye bağırdı, " ilkinin geçti - sen ve Gilbert ikiniz de-bağlısınız-ama adınız ilk. Oh, gurur duyuyorum."(YÇ, 2021a).

Tablo 3'de Anne'in okul başarısı ve sınavda elde ettiği birincilikle ilgili bir kesit en yakın arkadaşı Diana'nın sözleriyle sunulmaktadır. ÇM'nin hedef metne eşdeğer olduğu, anlamı kaynak metinden en uygun şekilde aktardığı görülmektedir. GÇ'de başarıyla ilgili ifadenin "Çok önce geçtin" olarak çevrilmesi makine çevirisinin kültüre ait kavramlarda ve deyimlerdeki eksikliklerinin göstergesi niteliğindedir. "Tie" fiilinin hedef metne "bağısız" olarak aktarımı da yine makine çevirisinde görülen kelimenin ilk anlamının kullanımıyla ilgili bir eksikliğin somut ifadesidir. YÇ'de ise "ilkinin geçti" ifadesi tamamen anlamdan kopuk bir anlayış sergilemektedir. Yine "tie" kelimesinin mecaz anlam içermeden doğrudan kullanımı makine çevirisinden görülen en yaygın hatalardan birisidir. Burada da yine makine çevirisine insan müdahalesinin gerekliliği, olmazsa olmazlığı net bir şekilde görülmektedir.

Tablo 4. Anne'in Hayalleri ile İlgili Çeviri.

KM	"If I had been the boy you sent for," said Anne wistfully, " I'd be able to help you so much now and spare you in a hundred ways. I could find it in my heart to wish I had been, just for that." " Well now, I'd rather have you had than a dozen boys, Anne," said patting her hand. " Just mind you that-rather than a dozen boys. Well now, I guess it wasn't a boy that took the Avery scholarship, was it? It was a girl-my girl-my girl that I'm proud of."(Montgomery, 2020, p.307).
----	--

ÇM	“Keşke istediğin gibi bir erkek çocuğu olsaydım.” dedi Anne kederle. “Şimdi sana daha çok daha fazla yardım edebilirdim ve yüz farklı şekilde işlerini kolaylaştırabilirdim. Sırf bu yüzen kalbimde bunu gerçekten istediğimi hissedebiliyorum.” “Anne seni on tane erkek çocuğuna tercih ederim” dedi Mathew Anne’in elini okşayarak. “Dikkatini çekerim-on tane erkek çocuğa. Pekâlâ, sanırım Avery bursunu kazanan bir erkek çocuğu değildi, bir kız çocuğuydu-benim kızım-benim gurur duyduğum kızım.”(Montgomery, 2020, s. 375).
GÇ	Anne özlemlerle, "Gönderdiğin çocuk ben olsaydım," dedi Anne özlemlerle, "Sana şimdi çok yardımcı olabilir ve seni yüzlerce şekilde kurtarabilirdim. Sırf bunun için olsaydım kalbimde bulabilirdim. "Pekâlâ, şimdi, bir düzine oğlana sahip olmanı tercih ederim Anne, dedi elini okşayarak. "Bir düzine erkek yerine, sana dikkat et. Pekâlâ, sanırım Avery bursunu alan bir çocuk değildi, değil mi? Gurur duyduğum bir kızdı-benim kızım-benim kızım. "(GÇ, 2021a).
YÇ	“Senin için gönderdiğin çocuk olsaydım, "dedi anne," şimdi sana çok yardım edebilirim ve seni yüzlerce şekilde bağışlayabilirim. Keşke öyle olsaydım diye kalbimde bulabilirdim, sadece bunun için.” "Eh, şimdi, bir düzine erkek yerine sana sahip olmayı tercih ederim, Anne," dedi elini okşayarak. "Sadece bunu aklınızda bulundurun-bir düzine erkek yerine. Sanırım Avery okulunu alan bir çocuk değildi, değil mi? Gurur duyduğum bir kız - benim kızım-benim kızımdı.”(YÇ, 2021a).

Tablo 4’de Anne ve Matthew arasında geçmişe dayanan konuları da içeren duygusal bir konuşmadan bölüm bulunmaktadır. Aralarındaki bu güzel, özel bağ ve bu konuşma, eserin tamamında görülen insanın duygu dünyasını en iyi yansıtan ifadelerin örneklerindedir. ÇM’de insan faktörünün getirdiği duygu yönüyle kaynak metindeki hissiyat hedef metne eşdeğer olarak yansıtılmıştır. Bu durum özellikle yazın çevirilerinin edebi anlayışını da göstermesi açısından oldukça önemlidir. GÇ’de ifadeler gereksiz bir şekilde iki kez vurgulanmıştır. “Kalbimde bulabilirdim”, “sana dikkat et” ifadesi son derece yavan kalmıştır. Yine devrik cümlelerin kullanımı makine çevirisinde yaşanan kelimesi kelimesine çevirinin sonucunda yaşanan eksikliklerdir. Bu durumda yine makine çevirisinin yazın çevirisindeki insani anlayışı yansıtamamasındaki eksikliğin bir sonucudur. YÇ’de de yine aynı durumlar söz konusudur ancak bir kıyaslama yapılacak olursa GÇ’nin hedef dile daha eşdeğer bir çeviri sunduğu insan çevirisine daha yakın bir anlayış sergilediği görülmektedir. Ancak bu durum GÇ’de insan müdahalesine gerek olmadığı anlamına gelmemelidir. GÇ’de de insan dokunuşu şarttır ancak burada sadece iki makine çevirisi arasında bir karşılaştırma yapılmak istenmiştir.

Tablo 5. Matthew'un Ölümü ile İlgili Çeviri.

KM	"Thank you, Diana." Anne looked earnestly into her friend's face. " I think you won't misunderstand me when I say I want to be alone. I am not afraid. I haven't been alone one minute since it happened- and I want to be. I want to be quite silent and quiet and try to realize it. I can't realize it. Half the time it seems to me that Mathew can't be dead; and the other half it seems to me as if he must have been dead for a long time and I've had this horrible dull ache ever since."(Montgomery, 2020, p.310)
ÇM	"Teşekkürler, Diana." Anne samimi bir şekilde arkadaşının suratına baktı. "Yalnız kalmak istiyorum dersem beni yanlış anlayamayacağını düşünüyorum. Korkmuyorum. O olaydan beri bir dakika bile yalnız kalmadım- ve yalnız kalmak istiyorum. Sessiz sakin kalarak anlamaya ve kabullenmeye çalışmak istiyorum. Kabullenemiyorum. Zamanın yarısında Matthew'un ölmüş olamayacağını, diğer yarısında ise çok uzun zamandır ölü olduğunu düşünüyorum ve o zamandan beri bu berbat donuk ağrıya sahibim."(Montgomery, 2020, s. 379)
GÇ	"Teşekkür ederim Diana." Anne ciddiyetle arkadaşının yüzüne baktı. "Yalnız kalmak istediğimi söylediğimde beni yanlış anlamayacağını düşünüyorum. Korkmuyorum. O zamandan beri bir dakika yalnız kalmadım ve olmak istiyorum. Sessiz, sessiz ve sessiz olmak ve bunun farkına varmaya çalışmak istiyorum. Fark edemiyorum. Çoğu zaman bana Mathew ölmemiş gibi geliyor ve diğer yarısı bana sanki uzun zamandır ölmüş olmalı ve o zamandan beri bu korkunç sıkıcı ağrım var."(GÇ, 2021a)
YÇ	"Teşekkür ederim, Diana." Anne ciddiyetle arkadaşının yüzüne baktı. "Yalnız kalmak istediğimi söylediğimde beni yanlış anlamayacağını düşünüyorum. Korkmuyorum. Olaydan bu yana bir dakika bile yalnız kalmadım - ve olmak istiyorum. Sessiz ve sessiz olmak ve bunu fark etmeye çalışmak istiyorum. Bunu fark edemiyorum. Zamanın yarısı Bana öyle geliyor ki Mathew ölü olamaz ve diğer yarısı bana sanki uzun zamandır ölmüş olmalı ve o zamandan beri bu korkunç donuk ağrım vardı."(YÇ, 2021a)

Tablo 5'de Mathew'ın ölümü ve onun ölümünden sonra Anne'in üzüntüsü ile ilgili duygusal bir bölüm sunulmaktadır. Bu alıntı da eserin bütünündeki o duygu bütünlüğünü hassas ve duyarlı bir çocuğun dilinden okuyucuya anlatılmaktadır. ÇM'de "face" in "suratına" olarak çevrimi biraz kulağı tırmalayan ve yazın hassasiyetine çok da uymayan bir kullanım olmuş. Nitekim insan çevirilerinde tekrar tekrar gözden geçirmek, kulağa hoş gelmeyen söylemlerin düzenlenmesi ve kültüre ait öğelerin dikkate alınması gerekmektedir. Anne'in hassas kalbini daha da iyi ifade etmek adına biraz daha yorumlama yapılabilecek bir çeviri söz konusu olabilirdi. Bu nedenle çevirmen yorumlaması, kültürü ve anlayışı yazın çevirilerinde son

derece önemlidir. Ancak yine hedef metne eşdeğer bir çeviri çabası gözlerden kaçmamaktadır. GÇ’de kelimeler düzeyinde bir eşdeğerlik söz konusuysen cümlede anlam bütünlüğünü sağlamaya yönelik bazı eksiklikler görülmektedir. Bu durumda yine makine çevirisinin kelimesi kelimesine çevirmesi, insani duygulara, deyimlere ve kültüre ait öğelere yer vermemesinden kaynaklanmaktadır. YÇ’de “Sessiz ve sessiz olmak” şeklinde gereksiz kelime tekrarı yorumlamadan uzak tutulan anlayış, devrik cümlelerin tutarsız kullanımı ve cümlelerin havada kalması, makine çevirisinden kaynaklı çeviri eksikliğinin sonucudur. Burada da yine çevirmenin düzenlemeleri ve dokunuşları gerekmektedir.

Tablo 6. Anne’in Kararı ile İlgili Çeviri.

KM	“Nonsense!” Anne laughed merrily. “There is no sacrifice. Nothing could be worse than giving up Green Gables-nothing could hurt me more. We must keep the dear old place. My mind is quite made up, Marilla. I’m NOT going to Redmond; and I AM going to stay here and teach. Don’t you worry about me a bit.” “But your ambitions –and-” “I’m just as ambitious as ever. Only, I’ve changed the object of my ambitions. I’m going to be a good teacher...”(Montgomery, 2020, p. 318).
ÇM	“Saçmalama!” Anne neşeyle güldü. “ Fedakârlık değil bu. Green Gables’tan vazgeçmekten daha kötü bir şey olamaz-hiçbir şey benim canımı daha fazla yakamaz. Sevimli eski evimizi tutmalıyız. Kararım net, Marilla. Redmond’a GİTMEYECEĞİM ve burada kalıp öğretmenlik yapacağım. Benim için hiç endişelenme.” “Ama hayallerin-ve-” “Hiç olmadığım kadar hırslıyım. Sadece heveslerimin konusunu değiştirdim. İyi bir öğretmen olacağım...”(Montgomery, 2020, s. 391).
GÇ	“Saçmalık!” Anne neşeyle güldü. "Fedakârlık yok. Green Gables'tan vazgeçmekten daha kötü bir şey olamaz - hiçbir şey bana daha fazla zarar veremez. Sevgili eski yeri korumalıyız. Kararım oldukça uydurulmuş, Marilla. Redmond'a gitmeyeceğim ve ben burada kalıp öğreteceğim. Benim için biraz endişelenme. " "Ama senin tutkuların –ve-” "Ben her zamanki gibi hırslıyım. Sadece, tutkularımın amacını değiştirdim. İyi bir öğretmen olacağım...”(GÇ, 2021a)
YÇ	"Saçmalık!" Anne neşeyle güldü. “Fedakârlık yok gibidir. Hiçbir şey Green Gables'tan vazgeçmekten daha kötü olamaz-hiçbir şey bana daha fazla zarar veremez. Eski güzel yeri korumalıyız. Kararımı verdim, Marilla. Redmond'a gitmiyorum ve burada kalıp öğretmenlik yapacağım. Beni üzme." "Ama senin hırsların-ve -" " ben her zamanki gibi hırslıyım. Sadece, hırslarımın nesnesini değiştirdim. İyi bir öğretmen olacağım...”(YÇ, 2021a)

Tablo 6'da Marilla'nın Matthew'un ölümünden sonra Anne'in Redmond'daki eğitim masrafları ve yalnız çiftlikte yaşamayacağı için Green Gables'taki çiftliği satma kararına Anne'in karşı çıkışı ve çözüm önerisini anlatan bir bölüm bulunmaktadır. ÇM'de sadece "I've changed the object of my ambitions" cümlesinin "heveslerimin konusunu değiştirdim" olarak çevirisinde biraz daha çevirmen yorumuna ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Eserin genelinde görülen yinelemeler, betimlemeler, doğaya özgü kavramların etkileyici aktarımı yazın metninin son bölümünde de yaygın bir şekilde görülmektedir. GÇ'de "We must keep the dear old place. My mind is quite made up, Marilla.", "Sevgili eski yeri korumalıyız. Kararım oldukça uydurulmuş, Marilla." şeklinde kullanım makine çevirisinde kelimesi kelimesine çeviri yapılmasından, deyimlere ve cümle uyumlarının dikkate alınmamasından kaynaklanmaktadır. Diğer makine çeviri örneklerinde olduğu gibi insan düzenlemesi ve dokunuşunun gerekliliği burada da dikkati çekmektedir. YÇ'de "There is no sacrifice" cümlesinin "Fedakârlık yok gibidir." şeklinde çevrilmesi "the object of my ambitions" kelimesinin "hayallerimin nesnesi" olarak çevrilmesi anlam düşüklüğüne neden olmuştur. Bu örnekte YÇ'nin GÇ'ye göre biraz daha tutarlı olduğu görülmektedir. Ancak her iki makine çevirisinde de alana özgü eksiklikler fark edilmektedir.

Tartışma

Yapılan inceleme sonucunda çeşitli Makine Çevirisi yöntemleri görülmüştür. Elde edilen bulgular, yöntem ve çeviri incelemesi bölümlerinde sunulmuştur. Bu bölümde ise seçilen "Kural Tabanlı Makine Çevirisi" yönteminin tercih nedenleri verilecektir. Bu yöntem insan çevirisine çok daha uygun ve araştırmaya elverişli bir alandır. Araştırmacının daha aktif olarak çalışmasına olanak tanıyan bu yöntem diğer makine çevirisi türlerine göre daha bilimseldir. İncelemenin özünü teşkil eden çalışmada bu yöntemle daha somut verilere ulaşılabileceği kanaatine varılmıştır.

Sonuç

Bu çalışmada popüler kültür yayınlarından olan "Anne of Green Gables/Yeşil'in Kızı Anne"nin yazın çevirisi ve makine çevirisi uygulamalarında yaşanan çeviri süreci irdelenmiş, yazınsal çevirinin makine çevirisine göre anlamsal ve yapısal eksiklikleri vurgulanmaya çalışılmıştır. İncelemede araştırmalar sonucunda en etkin yöntem olduğu belirlenen "Kural Tabanlı Makine Çevirisi Yöntemi" uygulanmıştır. Bu konuyla ilgili yapılan araştırma ve bulgular sunulmuş, bu yöntemin en etkili olduğu kanaatine varılmıştır. Ayrıca ilerleyen dönemlerde bu konuyla ilgili çalışmalarda sözü edilen yöntemin en etkin yöntem olarak kullanılabileceği vurgulanmıştır. Bunun yanısıra GÇ ve YÇ gibi makine çevirisi sistemlerinin

anlama özgü kavramları yansıtmadaki eksiklikleri ve sadece kelime düzeyinde bir yapıyı temel alan bir sistemle çalıştıkları bir kez daha kanıtlanmıştır. Makine çevirisinin yaygınlaştığı günümüzde popüler kültür eserlerini içeren yazın çevirisinde insan müdahalesiyle etkin sonuçlara ulaşılabileceği görülmüştür. Bu süreçte son düzeltme işlemlerini gerçekleştiren çevirmenin anlayışı, kültürü, hayata bakış açısı ve yazın çevirisindeki bilgisinin önemine vurgu yapılmıştır. Özellikle yazın çevirisinde her son düzeltme işleminin her zaman etkin sonuca ulaşmak demek olmadığı her şeyin çevirmenin kültürü ve yazın çevirisi bilgisine bağlı olduğu verilen örneklerde tespit edilmiştir. Bu konuyla ilgili bilgilendirme ve açıklamalarda bulunulmuştur. Yazın çevirisinde çevirmenin yorumlamasının önemi somut bir şekilde ifade edilmiştir. İlerleyen dönemlerde teknolojik gelişmelerle eşdeğere en yakın çevirilerin sunulması mümkün olacaktır. Ancak çevirmen ve teknolojinin bağlantısı daha uzun yıllar sürecek gibi görünmektedir.

Kaynakça

- Aksoy, B. (2002). Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi. Ankara: İmge Kitabevi.
- Aslan, E. (2019). Makine Çevirisi. İstanbul: Hiperyayın.
- Baker, M. (1992). In Other Words. A coursebook on Translation. Routledge.
- Basnett, S. (2002). Translation Studies.(3rd Ed.) London: Routledge.
- Gürçağlar, Ş.T.(2014). Çevirinin A, B,C'si. İstanbul: Say Yayıncılık.
- Göktürk, A. (2018). Çeviri: Dillerin Dili. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Guerra, A. F. (2000). Machine Translation: Capabilities and Limitations. Valencia: Universitat de Valencia.
- Hutchins, W. J. (1986). Machine Translation: Past, Present, Future.
- Montgomery, L.M.(2020). Anne of Green Gables. İstanbul: MK Publications.
- Montgomery, L.M.(2020). Yeşil'in Kızı Anne. İstanbul: Flipper Yayıncılık.
- Munday, J. (2001). Introducing Translation Studies. London: Routledge.
- Newmark, P. (1988). A Textbook of Translation. London: Prentice Hall.
- Popoviç, A. (1987). Yazın Çevirisi Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Metis Yayıncılık.

Tekin, C.(2008)İngilizce'den Türkçe'ye Makine Çevirisi Modülü, Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.

Temizöz, Ö.(2012).Machine translation and postediting European Society for Translation Studies Research Committee State of the Art Research Reports, Universitat Rovirai Virgili, Spain.

Tok, Z. (2020). Bilgisayar Destekli Çeviri. Ankara: Grafiker Yayınları.

Vardar, B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul.

Yalçın, P. (2015). Çeviri Stratejileri, Kuram ve Uygulama, Grafiker Yayınları, Ankara.

İnternet Kaynakları

<https://translate.google.com/>

(GÇ, 2021a/2021b/2021c/2021ç/2021d.), Erişim Tarihi: 09.04.2021.

<https://ceviri.yandex.com.tr/>

(YÇ, 2021a/2021b/2021c/2021ç/2021d.), Erişim Tarihi:09.04.2021

YÇ, 2021a/2021b/2021c/2021ç/2021d.), Erişim Tarihi: 0

Structured Abstract

The novel, “Anne of Green Gables”, published in 1908, was written by Canadian author Lucy Maud Montgomery. Although Montgomery was quite young when he wrote this novel, he became the country's best-known writer, while Anne became the most well-known fictional novel heroine. “Anne of Green Gables ” has been considered a classic children's literature novel, although it is a novel written in such a way that it can be read at any age. The book, which has been sold in millions since its publication, has been translated into twenty languages. Montgomery's book, which is heard around the world and is widely read, “Anne of Green Gables”, was shot as a TV series in many countries and was shown on television channels in our country in the 90s. Many cartoon adaptations, animations and motion pictures of the novel have also been made. In recent years, its popularity has increased again due to the influence of its series, which aired on Netflix. “Anne of Green Gables”, a bestselling and widely read work, continued to be published in series by the same author. The series, which consists of a total of eight books, covers Anne's entire life, starting from her childhood to her teenage as a daughter, then marrying and raising her children. In the essence of this work, the work and its translation, which is the first book of the series and the summary of what happened, were taken into account. In this study, it is aimed to make an evaluation of the novel “Anne of Green Gables” with the translation of summer and computer-equipped machine translation applications. As with many types of publications, it is aimed to emphasize that popular culture publications can also be done with machine translation. During this review, online machine translation applications such as Google translation and Yandex translation will be used. This study, which aims to emphasize the importance of the characteristics of the writings specific to the author and the entire work in the final correction process made by the human translator, also aims to find an answer to the question of how to make the translations of the writings better in current technological studies for machine translation. In short, in this study, the translation process of “Anne of Green Gables”, one of the popular culture publications, will be examined in the applications of literary translation and machine translation, and semantic and structural deficiencies of literary translation is emphasized according to machine translation. It is proved that machine translation systems, such as GT and YT, lack in reflecting comprehension-specific concepts and work with a system based only on a word-level structure. In this way, the effective results can be achieved by human intervention in the translation of literature containing works of popular culture today, when machine translation has become widespread. In this process, emphasis

will be placed on the importance of the understanding, culture, and perspective of life and knowledge of the translator who has made the final corrections. Especially in literary translation, every last correction processing does not always mean achieving an effective result will be shown with examples given that everything depends on the culture of the translator and the knowledge of literary translation. Information and explanations on this issue will be made. How important the interpretation of the translator and the human touch is in the translation of the letter is expressed in concrete terms with what is given in the sample.